

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

52-2

Brno 2011

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 52
Volume 52

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Olga Lečbychová, Marián Mazuch,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce

Adresa redakce

Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 806/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2011

Náklad 450 kusů

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2011 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Nejstarší mincí je grešle císaře Josefa II. Další čtyři mince jsou půlkrejčary císaře Františka I. z roku 1800 a byly vyraženy v mincovně ve Vídni. Následuje šest jednokrejčarových mincí císaře Františka I., patrně z roku 1800, přičemž čtyři kusy byly vyraženy ve Vídni, jeden exemplář v Kremnici a jeden v Praze. Posledních šest jednokrejčarových mincí je opět z období vlády císaře Františka I., vyraženy však byly roku 1812 (Polívka 1974). Součástí depotu byl také zavírací nůž s rukojetí z barevného kovu o délce 9,9 cm a šířce 1,7 cm. Celková šířka nože se železnou čepelí vsunutou do rukojeti je 2,8 cm.

Za laskavé předání depotu děkuji panu Pavlu Faltýnkovi z Loštic a za laskavou konzultaci při určování mincí děkuji paní Mgr. Haně Dehnerové.

Karel Faltýnek

Literatura

Polívka, E. 1974: *Mince Františka I.: 1792–1835*. Praha.

Resumé

Branná u Šumperka (Bez. Šumperk), Extravillan. Neuzeit. Der Münzfund. Geländebegehung.

BRANTICE (OKRES BRUNTÁL)

Zámek, p. č. 122/3. Středověk, novověk. Zámek. Záchranný výzkum.

V souvislosti s celkovou rekonstrukcí objektu zámku v Branticích proběhl rozsahem omezený záchranný archeologický výzkum.

Brantice představují klasickou lesní lánovou ves, vysazenou v rámci procesu rekolonizace krnovské sídelní komory někdy v průběhu 3. čtvrtiny 13. století (Prix, Zezula 2000, 281–282; Prix 2009, 15; Zezula 2009, 152 a dále). Ves se nachází v širokém údolí řeky Opavy, lemovaném kopci Brantické vrchoviny, asi 5 km JZ od historického jádra města Krnova (Prix, Zezula 2000, 279–280; Prix 2009, 15; Samek 1994, 125).

Zámek je situován na S břehu řeky Opavy v bezprostředním sousedství mlýnského náhonu, ve vzdálenosti přibližně 150 m od kostela, umístěného na J břehu řeky (obr. 8). V místě původní tvrze, zmiňované písemnými prameny poprvé k roku 1449 (Prix, Zezula 2000, 285; Hosák 2004, 827; Samek 1994, 125; Rosová, Rozkopal, Oškera 2009, 8, 10, 91), byl v 70. letech 16. století vystavěn krnovským knížecím radou a kancléřem Jeronýmem Reinwaldem renesanční zámeček. Dobu výstavby a osobu stavebníka zohledňuje vstupní tufitový portál s letopočtem 1576, situovaný v přízemí zámku (obr. 10). Původně prostá jednopatrová dvoutraktová budova, obkroužená vodním příkopem, napájeným nepochybně z mlýnského náhonu, byla v průběhu 17. století rozšířena o další dvě křídla a schodišťovou věž. Výsledkem těchto stavebních úprav, realizovaných nejpozději v 80.–90. letech 17. století (na základě dendrodat získaných z krovů), byl trojkřídlý jednopatrový zámek s vnitřním dvorem (obr. 9), obkroužený vodním příkopem, procházející v průběhu 18. a 19. století dalšími dílčími stavebními úpravami (srov. Rosová, Rozkopal, Oškera 2009; Prix, Zezula 2000, 280, 285).

V předstihu před vlastní rekonstrukcí objektu byly v ploše nádvoří realizovány dvě ručně kopané sondy (S1, S2), jejichž prostřednictvím měla být postižena základní stratigrafie lokality (obr. 9). Sonda S1 byla přiložena k SZ obvodové zdi jižního (nejstaršího) křídla zámku v místě vstupu do suterénních prostor, opatřeného (zjevně druhotně osazeným) portálem s letopočtem a iniciálami stavebníka (obr. 10). Podloží na lokalitě je tvořeno šterkopísky říční terasy, převrstvenými písčitohlinitými fluvialními sedimenty. Spodní část stratigrafické sekvence reprezentují uloženiny, obsahující nepočetnou vrcholně středověkou a raně novověkou keramiku, dokládající aktivitu sídlištního charakteru v daném prostoru již v 15.–16. století. Povrch těchto uloženin představuje pravděpodobnou úroveň terénu v době výstavby nejstaršího křídla zámku v poslední třetině 16. století. Konstruktivní zásyp základového vkopu pro zdívo suterénu této renesanční novostavby byl převrstven vrstvou písku, jež mohla tvořit podklad původního dláždění nádvoří zámku, později odstraněného v souvislosti s navyšováním terénu. Svrchní část souvrství byla narušena recentním výkopem, souvisejícím se sanací obvodového zdiva, a stratigrafickou sekvencí uzavírá stávající dlažba z žulových kostek.

Důležité zjištění přinesla nálezořá situace v sondě S2, situované v centrální části nádvoří zámku. V rámci sondy byl zachycen pozůstatek dvojice suterénů zděných z lomového kamene a zaklenutých valenou klenbou, rovněž z kamene. Zvrstvený nadklenační zásyp obsahoval několik málo keramických fragmentů, všechny však náleží vrcholně středověké keramice 14.–15. století. Do povrchu nadklenačních zásypů bylo dodatečně založeno základové zdívo v podobě jednoduchého vynášecího pasu, jež mohlo, ale také nemuselo, chronologicky a funkčně souviset s existencí zděných suterénů (obr. 6). Po funkčním zániku suterénů došlo k proražení vrcholů kleneb a zasypání suterénních prostor zeminou a říčními valouny; nepočetný keramický materiál včetně fragmentů glazovaných komorových kachlů umožňují tuto aktivitu rámcově zasadit do průběhu 17. století. Po zasypání sklepů a snesení nadzemních zdí byl terén nivelizován prostřednictvím souvrství šterkopískových a hlinitopísčitých dorovnávek, na jejichž povrchu byla položena valounová dlažba (obr. 7), stabilizující dlouhodobě povrch zámeckého nádvoří (17.–1. pol. 20. století). Svrchní část stratigrafie souvisí s recentními úpravami prostoru (zatrávňená plocha v centrální části nádvoří).

Dílčí archeologická zjištění byla učiněna rovněž v interiéru nepodsklepeného S zámeckého křídla, vybudovaného patrně v druhé polovině 17. století (obr. 9). Pravděpodobně v průběhu 1. poloviny 18. století došlo ke změně vnitřní dispozice, spojeným s vybudováním vnitřních příček a novým zaklenutím. V rámci těchto stavebních úprav (případně později v 19.–20. století) byla ve V části objektu původní podlaha z cihlových dlaždic převrstvena dorovnávkovým souvrstvím, obsahujícím keramické nálezy včetně fragmentů glazovaných komorových kachlů, datovatelné do průběhu 17. století. Součástí těchto patrně redeponovaných starších uloženin byly rovněž dvě mince z let 1624 a 1671 (Militký 2011).

Rozsahem nevelký archeologický výzkum byl realizován v souběhu s komplexním operativním průzkumem

Obr. 6. Brantice. Celkový pohled na nalezovou situaci v sondě S2. Zasypané středověké sklepy a vynášecí pas dodatečného (?) základového zdiva (foto F. Kolář).

Abb. 6. Brantice. Gesamtansicht der Situation in der Sondage S2. Mittelalterliche Keller mit dem Fundamentmauerwerk (Foto F. Kolář).

Obr. 7. Brantice. Povrch valounové dlažby v sondě S2 před jejím rozšířením (foto F. Kolář).

Abb. 7. Brantice. Die Steinpflasterung in der Sondage S2 vor ihrer Verbreitung (Foto F. Kolář).

nadzemních zdív zámku. Po vyhodnocení operativního průzkumu a konfrontaci jeho výsledků s poznatky získanými archeologickým výzkumem bude možné postihnout základní vývojové tendence objektu. V této fázi zpracování lze předběžně konstatovat komplikovanější stavební vývoj objektu oproti závěrům učiněným v rámci nedestruktivního operativního průzkumu (srovnej Rosová, Rozkopal, Oškera 2009). Důležité zjištění pak představuje existence zděných suterénů v centrální partii nádvoří, jež mohou souviset s původním objektem tvrze, předcházejícím výstavbě zámku.

František Kolář, Pavla Skalická

Literatura

Hosák, L. 2004: *Historický místopis země Moravskoslezské*. Praha.

Prix, D. 2009: O kostele sv. Benedikta. In: D. Prix (ed.): *Kostel sv. Benedikta v Krnově-Kostelci*, Ostrava, 11–128.

Militký, J. 2011: *Numismatický posudek k souboru mincí objevených na lokalitě Brantice – zámek (výzkum NPÚ ÚOP Ostrava č. akce 66/10)*. Strojopis. Uloženo: Archiv NPÚ, ú. o. p. v Ostravě.

Prix, D., Zezula, M. 2000: Archeologický výzkum kostela Nanebevzetí Panny Marie v Branticích, okr. Bruntál. *Archaeologia historica* 25, 279–305.

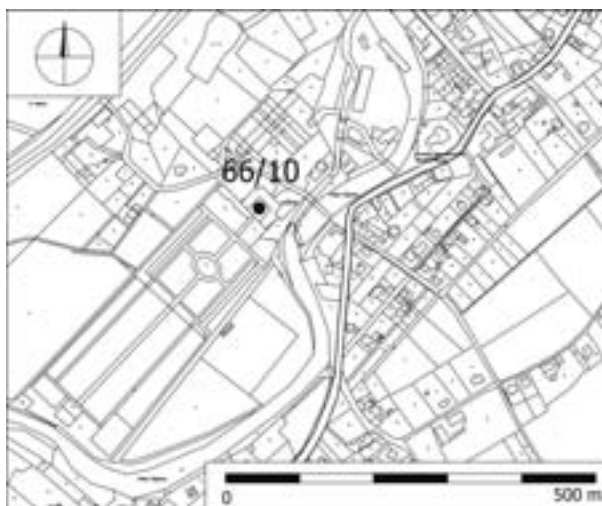
Rosová, R., Rozkopal, J., Oškera, P. 2009: *Zámek v Branticích. Stavebně historický průzkum*. Strojopis. Uloženo: Archiv NPÚ, ú. o. p. v Ostravě.

Samek, B. 1994: *Umělecké památky Moravy a Slezska I*. Praha.

Zezula, M. 2009: Archeologický výzkum v kostele sv. Benedikta, raně středověké Krnovsko a počátky města Krnova ve světle archeologických nálezů. In: D. Prix (ed.): *Kostel sv. Benedikta v Krnově-Kostelci*, Ostrava, 129–171.

Resumé

Brantice (Bez. Bruntál), Schloss, Parz. Nr. 122/3. Mittelalter, Neuzeit. Schloss. Rettungsgrabung.

Obr. 8. Brantice. Výřez z katastrální mapy s lokalizací výzkumu.

Abb. 8. Brantice. Lokalisierung der Rettungsgrabung im Katasterplan.

BRNIČKO (OKR. ŠUMPERK).

Hrad Brničko. Vrcholný středověk. Zjišťovací výzkum.

Z hlediska historie a stavebního vývoje byla již tomuto severomoravskému hradu, spojenému především s rodem Tunklů věnována náležitá pozornost věnována (Hosák 1972; Unger 1980; Plaček 2001, 125–127). Archeologicky však hrad nikdy nebyl zkoumán, ve sbírkách VM Šumperk se nachází pouze několik fragmentů vrcholné středověké keramiky a železný nástroj (inv. č. H 2226-2234).

V rámci probíhající konzervace a statického zajištění zbytků hradeb a stěn provádělo Vlastivědné muzeum v Šumperku nejen odborný archeologický dohled, ale též zjišťovací sondáž. Ta proběhla v červenci 2010 při předpokládaném vstupu do střední části paláce, kde bylo zapotřebí v rámci stabilizace nádvořího průčelí odhalit pů-

Obr. 9. Brantice. Zaměření zámku s lokalizací jednotlivých sond.

Abb. 9. Brantice. Das Schloss mit Lokalisierung der Sondagen.

Obr. 10. Brantice. Druhotně osazený původní tufitový portál s iniciálami stavebníka (Hieronimus Reinwald) a letopočtem 1576 (foto F. Kolář).

Abb. 10. Brantice. Das sekundär-ingesetzte Portal mit Initialen des Bauherrn (Hieronimus Reinwald) und mit der Jahreszahl 1576 (Foto F. Kolář).

dorysnou stopu zdiva. Přízemí paláce a dalších budov, jakož i prostor nádvoří jsou kompletně zasypány destrukcemi, původní úroveň podlah a terénu se nachází přibližně 2 m pod dnešním povrchem. Hlavním výsledkem sondáže bylo odhalení původního hlavního vstupu do přízemí prostřední místnosti paláce z centrálního nádvoří. Rozpětí vchodu činilo asi 150 cm a vchod byl osazen majestátním portálem z kamenicky opracovaných pískovcových bloků. Několik z nich ještě zůstalo na původním místě. Pouze 1,5 metru od J hrany vchodu byla ve stěně paláce odhalena střílna, která z boku hlavní vstup chránila. V poslední fázi života hradu (2. pol. 15. stol.) však byla její spodní část zastavěna. Z vnitřní strany stěn paláce byly nalezeny otvory pro trámy – konstrukce stropu mezi přízemím a 1. patrem. Odkryté situace byly zdokumentovány, zaměřeny a poté znovu zasypány z důvodu realizace vyzdění převislých nadzemních partií stěn paláce.

Jakub Halama

Literatura

Hosák, L. 1972: Hrad Brníčko na Zábřežsku. *Severní Mo-*

rava 24, 19–25.

Plaček, M. 2001: *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí.* Praha.

Unger, J. 1980: K stavebnímu vývoji hradu Brníčko. *Severní Morava* 39, 57–60.

Resumé

Brníčko (Bez. Šumperk), Burg Brníčko. Hochmittelalter. Sondierungsgrabung.

BRNO (OKR. BRNO-MĚSTO)

Cílem příspěvku je, podobně jako v uplynulých letech, informovat souhrnně o výsledcích záchranných archeologických výzkumů prováděných společností Archaia Brno, o. p. s. na území velkého Brna, především v historic-kém centru města (obr. 11) a v prostoru jeho historic-kých předměstí. Perspektivy, koncepce a metodika systematického archeologického výzkumu centra Brna se nezměnila (Merta, Peška, Procházka, Sadílek 2000, 35–36; naposledy pak souhrnně Holub, Kolařík, Kováčik, Merta, Peška, Procházka, Zapletalová, Zůbek 2004, 57–97).

Záchranné archeologické výzkumy v Brně v roce 2010:

Výzkumy prováděné v roce 2010 lze rozdělit do čtyř skupin: 1) rozsáhlejší plošně exkavované výzkumy; 2) výzkumy realizované v rámci projektu „Sanace brněnského podzemí“; 3) menší terénní výzkumy a dokumentace inženýrských sítí, 4) výzkumy, jejichž terénní části proběhly již dříve, ale v roce 2010 došlo k jejich zpracování a vyhodnocení.

Ad 1) Rozsáhlejší plošně exkavované výzkumy

Dokončen byl výzkum rozsáhlého kolektoru Moravské náměstí, Rooseveltova, Solniční; p. č. 1, 4, 5, 6, 566, 800 (akce A062/2009). Plošně nejrozsáhlejší výzkumy

doprovázely rekonstrukcí ulic a náměstí: Česká ulice, Joštova ulice, Žerotínovo náměstí; p. č. 776, 783, 789 (akce A008/2010); Josefská ulice: p. č. 227, 249